

RAATMAKERS: SAMEN, SNEL, SUCCES

Een sterk netwerk helpt uithuisplaatsing van jeugdigen voorkomen

Door: Barbara Slagman

“Een volledig andere manier van werken” en “Een verademing”: zo omschrijft Evelien Uitendaal haar ervaringen als projectleider van Raatmakers. *“We krijgen door deze werkwijze beter in kaart wat er moet gebeuren om uithuisplaatsing te voorkomen, en de betrokkenen in de ‘raat’ werken heel nauw samen. Zorgverleners voelen meer vrijheid om te doen wat het gezin hier en nu nodig heeft. Maar het allerbelangrijkste is dat gezinnen zich echt gesteund voelen en vertrouwen hebben gekregen dat zij er uiteindelijk weer op eigen kracht uit gaan komen.”*

“Als ambulante werker voel ik me in de reguliere jeugdhulp regelmatig gefrustreerd als ik bij gezinnen thuis kom waar het water aan de lippen staat. Je wilt snel kunnen helpen maar hebt te maken met allerlei verdragende regeltjes en administratieve rompslomp. Bijna altijd spelen er meerdere problemen - verslaving, agressief gedrag, spijbelen, weglopen - maar gaat er teveel tijd overheen om professionals met expertise op al die verschillende gebieden bij elkaar te halen. En als dat wél lukt, blijkt het in de praktijk heel lastig om tot één plan te komen, omdat er geen echte verbondenheid is en iedereen vanuit de eigen expertise een klein stukje van de problematiek oppakt. Qua financiën is het vaak niet duidelijk waar je met wat terecht kunt bij de gemeente. Het kost allemaal veel tijd en dat is precies wat zo'n gezin op de rand van uithuisplaatsing niet heeft.”

Scrum en Agile

Wat er dan zo anders is aan Raatmakers? Volgens Evelien zit dat in het feit dat Raatmakers het formele en het informele netwerk - de cellen in de raat - feilloos laat samenwerken. “Dat lukt onder meer doordat we de cliënttrajecten aanpakken als projecten. Projecteigenaar is de cliënt, het projectteam wordt gevormd door de Raatmakers en als projectleider ben ik verantwoordelijk voor de uitvoering. We werken volgens de filosofie van Scrum en Agile. Kortgezegd betekent dat dat we al doende leren en in kleine stapjes successen boeken. We laten ons niet door vaste protocollen en systemen leiden maar door de hulpvraag van het gezin, en we reageren flexibel op veranderingen.” Raatmakers deelt de hulpvraag op in korte cycli, ‘sprints’ genaamd. Wekelijks houden alle betrokkenen de voortgang bij op een Trello-bord: een overzichtelijk digitaal planbord dat laat zien welke kansen en kwesties er spelen, wie wat doet en in welke fase de verschillende sprints zich bevinden.

Zonder JIM geen Raatmakers

Een andere succesfactor en essentieel onderdeel van Raatmakers is de samenwerking met de JIM: de Jouw Ingebrachte Mentor. “Zonder JIM starten we niet met Raatmakers”, zegt Evelien resoluut. “De JIM is iemand uit de directe omgeving, waar het kind of de jongere zich prettig bij voelt en die hij zelf uitkiest. Een mentor van school, een buurvrouw, een oom of andere goede bekende die als steunfiguur voor de jongere kan dienen. We nodigen de JIM uit direct vanaf de eerste week mee te denken en onderdeel van de raat uit te maken.” Iemand vragen de rol van JIM op zich te nemen is niet altijd even makkelijk, weet Evelien. Cliënten willen hun vuile was liever binnen houden en niemand buiten het gezin belasten met hun problemen.

Duurzame oplossing

“Inmiddels hebben wij gemerkt dat mensen die als JIM gevraagd worden vaak blij zijn dat ze iets kunnen betekenen. We maken altijd duidelijke afspraken over wat de jongere mag verwachten van de JIM. Ook moet duidelijk zijn dat we de JIM nooit in gevaar willen brengen. Als de situatie onveilig is, grijpt de politie in - niet de JIM. In de praktijk zien we dat het voor de ene jongere voldoende is om eens per week te bellen met zijn JIM terwijl een ander bijna dagelijks bij zijn JIM langsgaat en regelmatig een nachtje gaat logeren als het thuis even niet gaat.” Samen met het versterken van het informele netwerk zorgt de JIM-aanpak - ontwikkeld door zorginnovator Levi van Dam - ervoor dat het gezin ook na afloop van het Raatmakers-traject nog op steun uit de directe omgeving kan rekenen. Evelien Uitendaal: “Dat is precies waar wij met Raatmakers 100% in geloven: het

netwerk versterken en er nauw mee samenwerken om een duurzame oplossing te bieden. Dat maakt de JIM ook zo'n belangrijke factor in het slagen van Raatmakers."

FunctioneringsProfiel: zorgen en prioriteiten

Een ander belangrijk element van Raatmakers is het werken aan de hand van een FunctioneringsProfiel (FP): een online hulpmiddel dat snel en overzichtelijk laat zien hoe een kind thuis, op school en in de vrije tijd functioneert. Het wordt gebruikt om problemen vroegtijdig te signaleren en het biedt handvatten voor de ondersteuning. "Alle betrokkenen vullen bij de start van Raatmakers het FP in", legt Evelien uit, "zodat we heel gedetailleerd kunnen zien waar de grootste zorgen op dat moment liggen. Daar richten we de eerste sprints op in. Zo'n sprint kan bijvoorbeeld zijn: meer rust in huis brengen. We kijken met het projectteam wat de onrust veroorzaakt en wat ervoor nodig is om die momenten te verminderen. Het kan bijvoorbeeld helpen als de jeugdige een activiteit buiten de deur heeft waar hij regelmatig heengaat. Buurtwerk zit in het projectteam, zij weten precies hoe de sociale kaart in de buurt eruit ziet, dus zoiets kan snel worden geregeld. Een andere maatregel kan zijn om in geval van ruzie de kinderen direct elk naar hun eigen kamer te sturen om de rust te herstellen. Of om de JIM te vragen op zo'n moment even contact op te nemen met de ruziemaker. Op zo'n doel focussen we een maand lang met alle betrokkenen, zodat we aan het eind van die sprint echt iets bereikt hebben. Na een periode van drie sprints vult iedereen het FunctioneringsProfiel opnieuw in en zien we wat er verbeterd is. Steeds is belangrijkste vraag: Hoe gaat het nu met het kind en wat is er nú nodig? Het invullen van het FP is zeker voor kind en ouders echt een flinke klus en er bestaat ook wel eens wat weerstand tegen. Maar ook zij hebben er tijdens het hele traject veel houvast aan. We zien ook dat het invullen van het FunctioneringsProfiel een eyeopener kan zijn voor ouders, een moment waarop ze zich realiseren wat er allemaal speelt en hoe alles effect op elkaar heeft.

Verminderde dreiging

"We hebben nu een aantal projecten op deze manier gedraaid en we zien dat de gezinnen zeker baat hebben bij deze methode", vertelt Evelien enthousiast. "In het gezin waarmee ik nu werk, is het huiselijk geweld bijvoorbeeld na drie maanden afgenomen in frequentie en heftigheid en kunnen we het Veiligheidsplan terugschroeven. Het feit dat de dreiging van uithuisplaatsing hierdoor is afgenomen, geeft dit gezin veel verlichting en motiveert hen heel hard te blijven werken om de situatie blijvend te veranderen."

Kleine stapjes, maar wel goed

Fotograaf: Rogier Fokke

"Echt, het laatste wat je wilt als ouders is je kind uit huis laten plaatsen. Hoe bont hij het ook maakt. Wij hebben die vreselijke keuze al twee keer moeten maken voor onze oudste. Toen het voor de zomer weer mis ging en definitieve uithuisplaatsing dreigde, kwam Raatmakers op ons pad. We snakten naar hulp, hadden al een jaar het gevoel dat we er alleen voor stonden als gezin. Gevolg is dat wij heel gemotiveerd zijn om dit Raatmakers-traject te laten slagen. En ik denk dat deze werkwijze voor ons heel goed is. Vooral omdat er naar het hele gezin wordt gekeken. We waren gewend dat alles om de oudste draaide omdat hij de meeste problemen gaf. Nu komen we er achter dat onze jongste net zo goed hulp nodig heeft. Hij is kapot van zoveel jaren stress en crisis in ons gezin."

Uitgepraat

“Heel goed is dat we bij Raatmakers zelf grote invloed hebben op de soort ondersteuning die we krijgen. Bij de oudste moet je na 7 jaar hulpverlening bijvoorbeeld echt niet meer aankomen met ‘samen om tafel, hoe gaat het, wat kan er beter, en tot volgende week’. Hij is echt uitgepraat en moet heel voorzichtig een bepaalde kant op gemasseerd worden. Terwijl wij het als ouders juist prettig vinden om elke week even alles wat er speelt te bespreken met Evelien van Raatmakers. De jongste is er bij gebaat om lekker actief te zijn, zodat hij zijn gedachten kan verzetten.”

JIM in de familie

“Hoewel we haar pas één keer hebben ingeschakeld, is het een prettig idee om een JIM te hebben. Bij ons is dat de vrouw van mijn jongste broer, onze zoons hebben zelf voor haar gekozen. Zij is zelf nog jong, in de twintig. Je ziet echt dat zij meer op hun eigen niveau met de jongens omgaat, en dat werkt. We hebben wel duidelijke afspraken gemaakt: op verjaardagen, of als we eens bij elkaar gaan eten, praten we niet over onze problemen. Dan is ze geen JIM maar gewoon familie. Alleen als er iets aan de hand is, zoals laatst toen de oudste zó boos was dat wij niet meer tot hem konden doordringen, dan vragen we haar om in te springen.”

Vallen en opstaan

“We zijn nog maar kort bezig, maar we zien al vooruitgang. Natuurlijk gaat het met vallen en opstaan, maar de situatie lijkt wat rustiger. Tekenend vind ik dat ik mijn hobby bij de muziekvereniging weer heb kunnen oppakken. De jongens gaan zelfs af en toe mee naar optredens en dit jaar werken we voor het eerst met het hele gezin mee bij de intocht van Sinterklaas. Het zijn misschien geen enorme mijlpalen, maar ik heb liever dat het in kleine stapjes gaat maar wel goed, dan heel snel met direct daarna weer een terugval.”

Leo, vader van gezin dat werkt met Raatmakers

Wat is Raatmakers?

Raatmakers is een samenwerkingsverband van jeugdzorgaanbieders Brijder Jeugd, ChildPoint, YOEP, Buurtwerk en De Buitenwereld. Zij willen met Raatmakers een duurzaam alternatief bieden voor uithuisplaatsing van kinderen. Raatmakers bundelt de krachten van alle betrokkenen - kind, ouders, professionals, wijkteam, wijkagent, leerkracht, enzovoort - en het gezin betreft haar eigen informele netwerk op een andere manier dan we gewend zijn.

Het kind/het gezin wordt gezien als één cel binnen een eindeloze raatstructuur, verbonden met alle andere cellen: de betrokkenen en steunfiguren rond kind en gezin. Raatmakers brengt de cellen van de raat met elkaar in verbinding, zodat zij samen - met de cliënt als middelpunt - precies kunnen doen wat nodig is om uithuisplaatsing te voorkomen en het kind zo normaal als mogelijk op te laten groeien. Raatmakers maakt jeugdhulp flexibeler, succesvoller en beter betaalbaar.

Raatmakers draait onder meer projecten in Zuid-Holland en is met verschillende regio's en zorgaanbieders in gesprek over de mogelijkheden van samenwerking in andere regio's.

www.raatmakers.nl